

ประเพณีตั้งกรรมหลวง

เดือน 5 – 6 เหนือ เดือน กุมภาพันธ์ – มีนาคม

ก่อนที่จะตั้งกรรมหลวงจะต้องมีการประชุมปรึกษากับคณะศรัทธาก่อนว่าจะตั้งกรรมหลวง การตั้งกรรมหลวงนี้มี 2 อย่าง คือ ตั้งกรรมบำรุงการก่อสร้างและไม่ตั้งบำรุง

1. ตั้งบำรุงก็มีการพิมพ์ในฎีกา แผลกุศลไปตามหัววัดต่างๆและนิมนต์พระเทศน์เสียงดีมาเทศน์เพื่อเป็นการสร้าง ภูมิ วิหาร ศาลา และ โบสถ์
2. ไม่บำรุงก็ทุกอย่างตกเป็นของพระที่มาเทศน์ทั้งหมด โดยมาถ้าไม่บำรุงพระจะเทศน์อย่างตั้งใจ คณะศรัทธาที่เป็นเจ้าภาพก็จะตั้งใจฟัง กรรมหลวงนี้นิยมตั้งกันในเดือน 5 - 6 เหนือ เพราะใน 2 เดือนนี้หนาว ไม่ร้อนและไม่มีฝนด้วย บางวัดก็ทำกันในวันเดือนยี่เป็งก็มีตามแต่สะดวก

ถ้ากำหนดได้แล้วว่าเอาวันไหนขึ้น – แรม ก็คำ ก็ปรึกษากันว่าจะตั้งกี่กัป ถ้าตั้ง 1 ก็ 2 ถ้าตั้ง 2 ก็ 4 วัน ที่เป็นอย่างนี้เพราะการตั้งกรรมต้องเทศน์กรรม ปิฎกและกรรมวัดและอภิธรรม 7 คำกัปรพร้อมกรรมอื่นเสีย 1 วัน แล้วเทศน์กรรมมหาชาติ 1 วัน นับว่าเป็น 1 กัปรวม 2 วัน

ถ้าหาวันและตกลงกันได้แล้ว ก็จัดประดับประดาตกแต่งเครื่องบูชาต่างๆ ขัดราชวัตรรอบพระวิหารและทำซุ้มประตูดัด บันไดพระวิหารมีต้นกล้วย อ้อย ปักตุงจ้อย จ่อจ้างและธงทิวก้าง ตุงคำวพร้อม (ตุงรูปสัตว์ต่างๆ เรื่องเวสสันดร 13 กัณฑ์) และเครื่องบูชากรรมมหาชาติมีข้าวปุ้นก้อน จ่อป็นฝืน ดอกไม้ป็นดวง ขันสี่เหลี่ยม ขันตอมก้อม (พุ่มดอกไม้) หมากส้ม ปูส้ม ต้นเผ็ง ต้นเตียน ต้นดอกไม้ ตุงจ้อย จ่อจ้าง จ่อม้า วัวควาย ข้าวเหนียว ข้าวชวย อย่างละ 700 แขนวไว้รอบพระวิหาร จ้างร้อย ม้าร้อย (เอาเงินตีแผ่แล้วต้องรูปต่างๆตามปรากฏในบาลี 20 กว่าอย่าง) ถ้าไม่มีอาจารย์ต้องตัดรูปตามคำเวรदानตอนนั้นออกเสีย มีประทีปพันดวง เทียนพันเล่มสี่สายพันเส้น เพราะจะต้องบูชาประทีปและเทียนทั้งวันทั้งคืน ใ้หนักได้เป็นพันเพราะต้องบูชาจุดทุกกัณฑ์ (ทำให้หน้าพระประธานทุกวัด) มีเทียน 7 เล่ม ต้องจุดทุกกัณฑ์ที่ขึ้นเทศน์เป็นหน้าที่ของเจ้าของกัณฑ์เทศน์ต้องจุดเทียนสดตักกัณฑ์ทุกกัณฑ์ พร้อมกับประทีปและสี่สายโคมค้ำด้วย

วันที่เทศน์อันสงฆ์ปฏิบัติและกรรมอื่นๆ เรียกว่า กรรมวัดศรัทธาจะเอากรรมอะไรก็ได้เทศน์ เพื่ออุทิศส่วนบุญไปหาญาติพี่น้องตามแต่ไผ่มัน ต้นกัณฑ์เทศน์ บ้างตกแต่งบ้านเรือนเพื่อจะทำเป็นรูปต่างๆเป็นจ้องอ้อย เป็นเรือสำเภาตามใจชอบเพราะว่าจะदानไปหาญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว

ส่วนกรรมมหาชาตินั้น เอาแต่ใครจะมีศรัทธาทำอย่างไรใครเป็นเจ้าภาพกัณฑ์อะไรแล้วแต่ความเห็นจะแต่งเป็นอะไร กัณฑ์มัทรีทำเป็นปราสาท กุมารก็แต่งเป็นรูปชุก ชักงู 2 กุมารหรือทำเป็นรูปช้าง รูปม้าก็ได้ เรียกว่าต้นเทศน์มหาชาติ ส่วนริ้วเงินเหลาพิเศษยาวประมาณศอกหรือพองามเรียกว่าริ้วเงิน (เฮียวเงิน) สำหรับเอามัดสิ่งของต่างๆ เช่น กระเจก หวี บุหรี่ แอ็บหมาก

ต้นปุ่น ชองพลู ชองเป้งทาหน้า จะมีครบเลื้อ หมอน เดี่ยวนี้หาคุไดยาก ส่วนบุหรืทำเป็นแพยาว 10 -20 มวนแล้วแต่ความเหมาะสม ดอกไม้อบเอาใบเล็บครุฑมานาบ กับน้ำมันให้มันกลิ่นหอม ดอกกาสะลอง ดอกบุญนาคเอามาเนบ สานตะลื่อเหลียมเอาดอกใส่ไว้ข้างในแล้วเอามาประดับตามเสาพระวิหารและยังมีผ้ากำพิธีกรรมทอดด้วยมือ

อีกอย่างที่จะขาดเสียมิได้คือ ขนมน้ีแมวทำขึ้นเฉพาะ คือทำประกอบด้วยพริกไทยเม็ด(พริกน้อย) จิง กระเทียม ดีปลีแห้ง ตำปนกับข้าวตังผสมกับน้ำอ้อยเหนียวๆ ปั้นเป็นลูกกลั้ยมะหลอด เรียกว่า ขนมน้ีแมว แล้วเย็บใส่ขนมเท่าจำนวน คากาทุกกัณฑ์ไม่เฉพาะ ธรรมมหาชาติเท่านั้น

ศรัทธาคนใดเป็นเจ้าของกัณฑ์เทศน์ธรรมอะไรต้องเตรียมประทีปดินกำเท่าคาถาธรรม นั้นๆหรือมากกว่าไว้จุดบูชาด้วย และเทียนสัตตกัณฑ์และโคมค้าง (ค้าง) ทำไว้กลางลานวัดสูง ประมาณ 5 -7 เมตร แขนงโคมมะเต้า หรือ โคมเสมาธรรมจักรที่ทำไว้เฉพาะ 2 ลูก มีสายผูกชักขึ้น และลง บางแห่งใส่กระดิ่งทอง (รอกทอง) เวลาชักขึ้น ลง จะมีเสียงดังกร๊องๆ น้ำมันที่ใช้ใส่โคมและประทีป ต้องใช้น้ำมันงา เป็นต้น ส่วนน้ำมันสัตว์ไม่นิยมใช้

แหล่งที่มาของข้อมูล

ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเชียงใหม่, 2539. ประเพณีเก่าเชียงใหม่ 700 ปี. เชียงใหม่ : ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเชียงใหม่.